

## **ספרות עברית וכללית**

### **לעולים חדשים**

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד משלימה ל-2 יחידות לימוד

### **הוראות לנבחן**

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר,

דרמה, מונודרמה וקריאה מונחית) – (2x33) – 66 נקודות

פרק שני – שירה (שירת ימי הביניים,

השירה העברית במאה ה-20) – (2x17) – 34 נקודות

סה"כ – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה שתי רשימות:

א. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה הבסיסית.

ב. רשימת היצירות שנלמדו ביחידה זו.

(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).  
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

**ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.**

**בהצלחה!**

/המשך מעבר לדף/

## ה ש א ל ו ת

### פרק ראשון – סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר,

דרמה, מונודרמה וקריאה מונחית) (66 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-4 (לכל שאלה – 33 נקודות).

#### מעשה חכמים

1. לפניך מעשה החכמים "דמה בן נתינה". קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

רבי אבהו בשם רבי יוחנן: שאלו את רבי אליעזר, עד היכן כיבוד אב ואם?

אמר להם: ולי אתם שואלין? לכו שאלו לדמה בן נתינה. דמה בן נתינה פטרבולי היה.

פעם אחת הייתה אמו מסתרתו לפני בולי (מועצת העיר) שלו, ונפל הקורדקן שלה מידה,

והושיט לה, שלא תצטער.

אמר רבי חזקיה: הגוי – אשקלוגי היה, פטרבולי היה, ואבן שישב עליה אביו, לא ישב עליה מימיו.

וכיוון שמת, עשה אותה יראה (עבודה זרה) שלו.

פעם אחת אבדה ישפה של בנימין,

אמרו: מי הוא שיש לו טובה שכמותה?

אמרו: יש לדמה בן נתינה.

הלכו אצלו ופסק להם עמו במאה דינרים. עלה, רצה להביא להם,

מצא את אביו ישן.

ויש אומרים: מפתח התיבה היה נתון באצבעו של אביו.

ויש אומרים: רגלו הייתה פשוטה על התיבה.

ירד אצלם, אמר להם: לא יכולתי להביאה לכם.

אמרו: אולי הוא רוצה יותר מעות, העלוהו למאתיים, העלוהו לאלף.

כיוון שניעור אביו משנתו, עלה והביאה להם. רצו להביא לו כמו שפסקו לו באחרונה, ולא קיבל עליו.

אמר: מה, מוכר אני לכם את כיבוד אבותיי במעות? איני נהנה מכיבוד אבותיי כלום.

מה פרע לו הקב"ה שכר?

אמר רבי יוסי בי רבי בון: בו בלילה ילדה פרתו פרה אדומה, ושקלו לו כל ישראל משקלה זהב,

ושקלוהו (ולקחוהו).

אמר רב שבתי: כתיב (איוב לו, כג) "ומשפט ורוב צדקה לא יענה" אין הקב"ה משהה מתן שכרן של

עושי מצוות בגויים.

(שים לב: השאלה בעמוד הבא.)

- א. בסיום מעשה חכמים זה מסופר שדמה בן נתינה קיבל שכר: פרה אדומה.  
מדוע קיבל דמה בן נתינה דווקא את השכר הזה? נמק את דבריך. (15 נקודות)
- ב. הסבר שני מאפיינים של מעשה חכמים, והדגם אותם על פי מעשה החכמים "דמה בן נתינה". (18 נקודות)

**שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.**

### סיפור קצר

2. בחר בשני סיפורים קצרים שלמדת, שיש בהם ביקורת על תכונה אנושית או על החברה.  
הסבר את הביקורת בכל אחד מהסיפורים, והבא מכל סיפור דוגמה לביקורת זו (סך הכול – שתי דוגמאות).
3. בחר בשני סיפורים קצרים שלמדת.
- א. תאר את מערכת היחסים של דמות משנית אחת מכל סיפור עם הדמות המרכזית. (20 נקודות)
- ב. הסבר את התרומה של כל אחת ממערכות היחסים שעליהן כתבת בסעיף א לעיצוב הדמות המרכזית בכל סיפור. (13 נקודות)

### דרמה, מונודרמה, קריאה מונחית

4. א. תאר אירוע מרכזי ביצירה אחת שלמדת (דרמה או מונודרמה או ספר קריאה מונחית). (19 נקודות)
- ב. הסבר איך אירוע זה משפיע על התפתחות העלילה ועל ההתנהגות של הדמויות. (14 נקודות)

## פרק שני – שירה (שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה-20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 5-9 (לכל שאלה – 17 נקודות).

### שירת ימי הביניים

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

**ראה היום בצרתי** / שמואל הנגיד

ראה היום בצרתי, / שָׁמַע וּשְׁעָה עֲתָרָתִי,  
זָכַר-דָּבָר לְעִבְדֶּךָ / וְאַל אֲבוֹשׁ בְּשִׁבְרָתִי.  
הִתְנִיעַ לְרַע לִי יָד – / וְאַתָּה יְדִי וְסִתָּרְתִּי?  
יַעֲדָתִנִּי וְהִיטַבְתָּ / בְּיַד צִירִים בְּשׁוֹרָתִי.  
אֲנִי עֹבֵר בְּתוֹךְ מַיִם – / דָּלְנִי מִמְּגוּרָתִי,  
אֲנִי הוֹלֵךְ בַּמּוֹקֵד אֵשׁ – / פָּצְנִי מִבַּעֲרָתִי.  
וְאִם יֵשׁ לִי מְרוֹרוֹת – מָה / אֲנִי אוֹ מַה מְרוֹרָתִי?  
אֲנִי בָצָר וְלֹא אוֹכֵל / לְהַרְבוֹת אֶת אֲמִירָתִי.  
עֲשֵׂה לִי תַאֲוֹת לְבִי / וְחוֹשָׁה נָא לְעִזְרָתִי,  
וְאִם אֵינִי כְּדַאי אֶצְלָךְ, / עֲשֵׂה לְבָנִי וְתוֹרָתִי!

פֶּרֶשׁ את שני הבתים הראשונים בשיר, והסבר את הקשר בינם ובין הבית האחרון בשיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

**כְּבוֹדִי בְּמִקוּמִי** / אברהם אבן עזרא

כְּבוֹדִי בְּמִקוּמִי – וְאִם אֲשָׁפִיל שִׁבְתִּי –  
וְלֹא אֶבְחַר מָקוֹם כְּקָלִים בְּגִאוֹנִם,  
אֲשֶׁר הִמָּה חוֹשְׁבִים הָיוּתָם רֹאשׁ מוֹשֵׁב –  
וְהַמוֹשֵׁב לָהֶם יִכְסֶּה עַלְבוֹנָם.  
אֲנִי הוּא הַמָּקוֹם וְהַמָּקוֹם אֹתִי, 5  
וְהִמָּה – הַמָּקוֹם יִמְלֵא חֶסֶד וְנֶאֱמָר!

בשני הבתים האחרונים בשיר (שורות 5-6) יש ניגוד בין הדובר ובין החברה.

א. מהו הניגוד? (5 נקודות)

ב. הסבר מה אפשר ללמוד מהניגוד שכתבת עליו בסעיף א על יחסו של הדובר לעצמו

ועל יחסו לאחרים. (12 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

## השירה העברית במאה ה-20

ארץ-ישראל וירושלים

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

### גלות / בלפור חקק

סְבִי הֵיוּ לֹוּ בְּגִדֵי כְּהֻנָּה שְׁקוּפִים  
וְרִקְמָה לֹוּ אָמוּ בְּדֶשׁ הַכְּתָנֹת.  
הַתְּכֵלֶה פָּסִי זָהָב זָפִים.  
וְחֻקָּה לֹוּ אֶת שְׁמוֹ בְּעֶנְג  
בְּאוֹתִיּוֹת שֶׁל כֶּסֶף, אֹר מְזַקֵּק.  
סָבֵא שְׁלִי, מוֹרֵד בֶּן רַפְּאֵל חֻקֵּק.

וְעֵלָה סְבִי כְּאַבְרָהָם מְאִיר  
מְאוֹתָה אֶרֶץ עַל פִּי אוֹתוֹ דְּבוּר.  
עֵלָה עֵלָה אֶל אוֹתָה אֲדַמַּת מוֹלֶדֶת.  
וְלֹא הִיָּתָה

לֹוּ עוֹד הַכְּתָנֹת הַנְּחֻמָּדֹת.  
וְאַבְדָּה לֹוּ שְׁרָרְתוֹ  
וְאַבֵּל נִגָּה פְּנִיו  
וְנִשְׁחַת הַכֶּסֶף  
וְנִשְׁחַט הַזָּהָב.  
וּבִשְׁנָקִים רַכֵּל סְבִי מְכַר אֶת אוֹצְרוֹתָיו  
בְּגָדִים בָּלִים, מְרַכֵּלֶת אֶכְזָב  
לְשׁוֹנוֹ כְּבֹדָה, נִבְיָא נִעְזָב.

סָבֵא שְׁלִי מֶלֶךְ עֲצוּב.  
נולֵד בְּבִגְדֵי מָשִׁי וְרִקְמָה בְּגִדֵי חֲמֻדוֹת.  
וְכֹאשֶׁר גָּלָה אֶל אֶרֶץ  
נִשְׁחָתוּ בְּגָדָיו נִשְׁחָת הוֹדוֹ.  
רַק בְּמוֹתוֹ הִלְבִּישׁוּהוּ תְּכָרִיךְ פַּעֲטוֹת  
טְלִית שְׁקֵבֵל מְאָבִיו טְלִית יְרֻשָּׁה  
חֻקָּה תְּכֵלֶת אוֹתִיּוֹת שֶׁל קִדְשָׁה.

וּלְאַרְךְ הַטְלִית דְּמִיתִי לְרֹאוֹת  
פָּסִי זָהָב זָפִים. אֹר מְזַקֵּק.  
סָבֵא שְׁלִי. מוֹרֵד בֶּן רַפְּאֵל חֻקֵּק.

מוטיב הלבוש הוא מוטיב מרכזי בשיר זה.

הבא מהשיר שתי דוגמאות למוטיב הלבוש, והסבר כיצד דוגמאות אלה מבטאות את

השינוי שחל בחייו של הסב.

אדם וזהותו

8. קרא את השיר שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

**לבדי / חיים נחמן ביאליק**

כָּלֶם נָשָׂא הָרוּחַ, כָּלֶם סָחַף הָאוֹר,  
שִׁירָה חֲדָשָׁה אֶת־בֶּקֶר חַיֵּיהֶם הִרְגִּינָה;  
וְאֲנִי, גֹּחַל רָךְ, נִשְׁמָכְחָתִי מִלֵּב  
תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׂכִינָה.

בָּדָד, בָּדָד נִשְׁאַרְתִּי, וְהַשְּׂכִינָה אֶף־הִיא  
כִּנְף יְמִינָה הַשְּׂבוּרָה עַל־רֹאשִׁי הִרְעִידָה.  
יָדַע לְבִי אֶת־לִבָּהּ: חֲרָד חֲרָדָה עָלַי,  
עַל־בְּנָהּ, עַל־יְחִידָהּ.

כָּבֵד נִתְגַּרְשָׁה מִכָּל־הַזְּרוֹיוֹת, רַק־עוֹד  
פָּנֵת סִתָּר שׁוֹמֵמָה וְקִטְנָה נִשְׁאַרָה –  
בֵּית־הַמְדָּרֶשׁ – וְתַתְּכֶם בָּצָל, וְאֵהִי  
עֲמָה יָחִיד בִּצְרָה.

וּכְשֶׁפָּלָה לְבָבִי לַחֲלוֹן, לָאוֹר,  
וּכְשֶׁצָּר־לִי הַמָּקוֹם מִתַּחַת לַכִּנְפָּה –  
כָּבֵשָׁה רֹאשָׁה בְּכַתְפִּי, וְדַמְעָתָה עַל־דָּף  
גִּמְרָתִי נָטְפָה.

חָרַשׁ בְּכַתָּה עָלַי וְתַתְּרַפֵּךְ עָלַי,  
וּכְמוֹ שָׂכָה בְּכִנְפָּה הַשְּׂבוּרָה בְּעֵדִי:  
„כָּלֶם נָשָׂא הָרוּחַ, כָּלֶם פָּרְחוּ לָהֶם,  
וְאוֹתָר לְבָדִי, לְבָדִי...”

וּכְעֵין סִיּוֹם שֶׁל־קִינָה עֲתִיקָה מְאֹד,  
וּכְעֵין תְּפִלָּה, בְּקֶשֶׁה וְחֲרָדָה כְּאַחַת,  
שֶׁמְעָה אֲנִי בְּכִיָּה הַחֲרִישִׁית הִיא  
וּבְדַמְעָה הִיא הַרוֹתַחַת –

א. תאר את השינוי שחל במצב של השכינה בשיר זה, ואת השינוי שחל במצב הדובר

בשיר. (12 נקודות)

ב. הסבר את המטפורה שבאמצעותה מעוצבים השינויים שתיארת בסעיף א.

(5 נקודות)

## זוגיות ואהבה

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

**אם תתן לי חלקי / לאה גולדברג**

אם תתן לי חלקי באימת מחשפיה  
אולי יאזר לי מעט.  
אם תפרק על כתפי את כבד עֶלְךָ מעליך  
אולי יקל לי מעט.  
אם תביא אלי כפור עזבתי את צנת בדידותך  
אולי יחם לי מעט.

כמו עץ בשלגיו, הנוצר את אביב נצניו  
בקרה.  
אצמד בפתחי יגונך.  
והיה מכאובך לי תשורה.  
בגדים טובות אשאנו.  
לא אפל, לא אקרע –  
אל תירא.

שיר זה מסתיים במילים "לא אפל, לא אקרע – אל תירא".

הסבר את הקשר בין דברים אלה ובין השיר כולו.

## בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל  
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך